

EU ZAHÁJÍ VSTUPNÍ ROZHOVORY S TURECKEM A CHORVATSKEM

Short note

Třicetihodinový maratón jednání ministrů zahraničních věcí členských států EU nakonec přinesl své ovoce a vyústil ve formální zahájení vstupních rozhovorů s Tureckem, a trochu překvapivě i s Chorvatskem.

Rozhodujícím okamžikem se ukázal být **ústupek Rakouska**. To dlouho nekompromisně trvalo na požadavku, aby ve vyjednávacím stanovisku EU bylo explicitně zmíněno, že výsledkem vstupních negociací může být i **privilegované partnerství** Turecka s EU. Pro Ankaru však jiný scénář než plnohodnotné členství nepřipadal v úvahu.

Rakouská ministryně zahraničních věcí Ursula Plassniková nakonec ustoupila a vyjednávací stanovisko EU se od **návrhu připraveného Evropskou komisí liší jen kosmeticky**. Klade větší důraz na schopnost Unie vstřebat tak obrovskou zemi jako je Turecko a obsahuje závazek, že náklady na rozšíření budou spravedlivě rozděleny mezi všechny členské státy. Vyjednávací stanovisko EU turecký ministr zahraničí Abdullah Gül přijal, formálně tak rozhovory začaly pouze s několikahodinovým zpožděním (původně byl dohodnut termín 3. října v 17:00 hodin).

Vyjednávání s Tureckem má být **nejpřísnější v historii rozšiřování EU**, bude se skládat ze 35 vyjednávacích kapitol a neuzavření jakékoliv z nich může znamenat přerušování negociací. Navíc stále platí, že konečné rozhodnutí o vstupu Turecka do EU musí posvětit všechny členské státy (každý má právo veta) a polovina poslanců Evropského parlamentu. Podle všeobecných očekávání by Turecko **nemělo vstoupit do EU před rokem 2014**, v některých diplomatických kruzích se hovoří až o patnáctiletém vyjednávacím období.

Překvapením se stal **start vstupních rozhovorů s Chorvatskem**. Záhřeb měl odstartovat vyjednávání již 17. března letošního roku, podmínkou však byla dostatečná spolupráce s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii v Haagu. Některé členské státy, v čele s Velkou Británií, Nizozemím a Švédskem, však tehdy spolupráci s Haagským tribunálem nepovažovaly za dostatečnou, neboť Chorvatsko nebylo schopno vypátrat a vydat válečného zločince generála Ante Gotovinu, a zahájení rozhovorů zablokovaly.

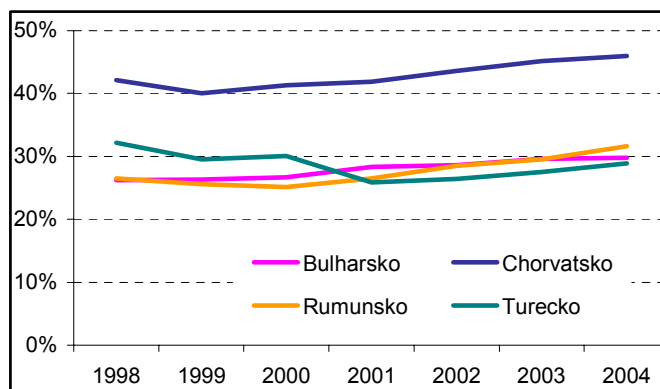
Nynější rozhodnutí o zahájení vstupních rozhovorů s Chorvatskem umožnila pochvala žalobkyně Haagského tribunálu Carly del Pontiové, že **Záhřeb již se soudem plně spolupracuje**. Svou roli – i když to politici popírají – patrně sehrál i rakouský kompromisní ústupek v otázce tureckého vyjednávání, neboť Vídeň je největším zastáncem vstupu Chorvatska do EU. **Chorvatsko tak formálně zahájilo rozhovory ve stejnou dobu jako Turecko.**

Předpokládá se, že Chorvatsko je na vstup do Unie všeobecně lépe připraveno než Turecko a k ostatním státům EU se připojí **v roce 2009 či 2010**. Pokud by však Záhřeb polevil ve spolupráci s Haagským tribunálem, vyjednávání může být zastaveno.

Zahájení vstupních rozhovorů s Tureckem i Chorvatskem je **prvním velkým úspěchem předsedající Velké Británie**. Po neúspěšných referendech o Euroústavě ve Francii a Nizozemí a selhání dohody o budoucí finanční perspektivě na červnovém summitu Evropská unie takový úspěch potřebovala. Odložení vyjednávání s Tureckem, o kterém se slavnostně rozhodlo na Evropské radě loni v prosinci, by způsobilo další velkou blamáž, která by mohla otřást důvěryhodností celého evropského integračního projektu.

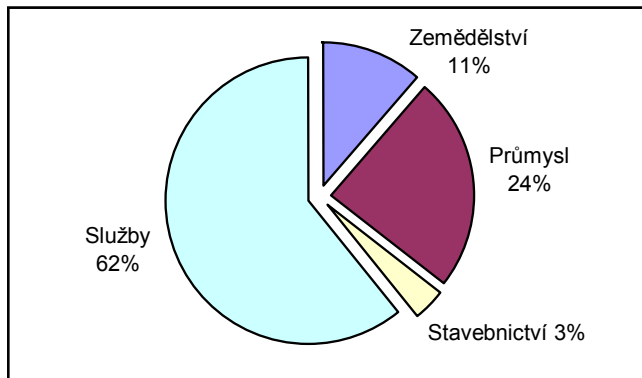
Obavy ze vstupu Turecka do EU jsou na jednu stranu pochopitelné. Turecko je **nejchudší kandidátskou zemí**, které vyprodukuje HDP na obyvatele v přepočtu podle parity kupní síly pouze na úrovni 29 % průměru EU-25 (pro srovnání ČR 70 %, ale Bulharsko 30 % a Rumunsko 32 %). Turecko je navíc **velkým státem a s téměř 71 miliony obyvatel** by se nyní stalo druhou největší členskou zemí EU po Německu, kde žije 82,5 milionů obyvatel. Navíc má Turecko v porovnání s průměrem EU zřetelně **odlišnou strukturu ekonomiky**. Zemědělství se na tvorbě HDP podílí 11,5 %, zatímco v EU-25 pouze 2,1%. Obavy vzbuzuje i islámské vyznání drtivé většiny obyvatel a z něho plynoucí kulturní odlišnost.

Ekonomická úroveň kandidátských a přistupujících zemí
HDP per capita v PKS, EU-25 = 100 %

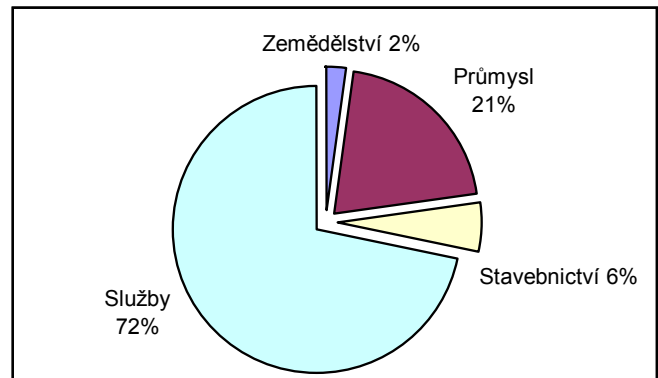
Zdroj: Eurostat

Struktura ekonomiky Turecka

Zdroj: Eurostat, údaje jsou za rok 2003

Struktura ekonomiky Evropské unie

Zdroj: Eurostat, údaje jsou za rok 2003

Na druhou stranu je již nyní jasné, že stávající nosné politiky EU – společná zemědělská a regionální – se budou **muset podstatně změnit**, jinak by se přijetí Turecka do Unie za současných podmínek podpory stalo neufinancovatelným. Zároveň budou zavedena **dostatečně dlouhá přechodná období**, zejména v kapitole volný pohyb osob, aby nedošlo k narušení pracovních trhů vyspělejších států Unie.

O přijetí Turecka se uvažuje někdy v rozmezí let 2015 až 2020. Již samotný průběh přístupových rozhovorů a z nich plynoucí požadavky na přijímání přísných evropských norem do turecké národní legislativy **budou tuto zemi posouvat vpřed**, a to jak v ekonomické oblasti, tak v institucionální oblasti (reforma soudnictví, posílení civilní kontroly armády) či v lidských právech.

Je vysoce pravděpodobné, že s blížícím se vstupem do Unie bude do Turecka přesouvat své výrobní kapacity řada západních firem, což dále bude **podporovat reálnou konvergenci s ekonomikami EU**, tak jak jsme toho byli – a stále jsme – svědky v případě poslední vlny rozšiřování Unie. Evropské firmy a investoři zase mohou profitovat **účastí na nutné ekonomické obnově** země, významný je i obrovský a dosud málo obsazený turecký trh.

Velice významná je i **strategická poloha Turecka** jako mostu mezi křesťanskou a islámskou civilizací, která by mohla posílit roli Evropské unie v globální politice. Úspěšné začlenění Turecka do západních demokratických struktur by navíc bylo dobrým případem pro občany ostatních zemí islámského světa.

Turecko učinilo další důležitý krok k plnoprávnému členství v Unii, čeká ho však ještě **douhá cesta, která nemusí skončit úspěchem**. Ačkoliv se jedná o vysoce politickou otázku, tempo, průběh i závěrečný výsledek vyjednávání bude záviset zejména na ochotě a schopnosti Ankary přizpůsobit se evropskému právu.

Snadnější pozici má **bohatší Chorvatsko**, které bychom jako plnoprávného člena mohli uvítat do 3-4 let. Překážkou se může ukázat **nedostatečná institucionální připravenost samotné Evropské unie**. Stávající primární právo EU, naposledy novelizované Smlouvou z Nice, totiž počítá s rozšířením o Bulharsko a Rumunsko, na další země je však nepřipravené. Otázku měla vyřešit Ústava pro Evropu, která po zamítavých plebiscitech ve Francii a Nizozemsku byla zatím odložena „k ledu“ a její budoucnost je více než nejistá.

Jan Jedlička
tel: +420 261 073 484
jjedlicka@csas.cz